

Edukacja
filmowa
w zapisach
podstawy
programowej

Film
na lekcjach
języka polskiego
i wiedzy
o kulturze

Film
w dydaktyce
innych
przedmiotów

Danuta Górecka

Film jako atrakcyjne narzędzie realizacji wymagań podstawy programowej kształcenia ogólnego

We współczesnej szkole film i inne nowe media są ważnym narzędziem edukacyjnym. Umiejętnie wykorzystywane na pewno przyczyniają się do unowocześnienia procesu nauczania – uczenia się. Znaczenie edukacji filmowej, postrzeganej jako część obszerniejszej i niezmiernie ważnej edukacji medialnej, wielokrotnie podkreślane jest w podstawie programowej na wszystkich etapach kształcenia, o czym najlepiej świadczy następujący zapis: „Ponieważ środki społecznego przekazu odgrywają coraz większą rolę zarówno w życiu społecznym, jak i indywidualnym, **każdy nauczyciel powinien poświęcić dużo uwagi edukacji medialnej, czyli wychowaniu uczniów do właściwego odbioru i wykorzystania mediów**”. Ponadto obecność edukacji filmowej przejawia się w wymaganiach ogólnych i szczegółowych wielu przedmiotów, przede wszystkim w celach i treściach z zakresu języka polskiego czy wiedzy o kulturze, w których obok tekstów literackich **na równych prawach funkcjonuje szersze określenie – teksty kultury**. Warto więc przypomnieć sobie niektóre z tych zapisów, jednoznacznie odwołujących się do edukacji filmowej np.: uczeń „wyodrębnia elementy dzieła filmowego i telewizyjnego (scenariusz, reżyseria, ujęcie, gra aktorska)”; wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych” – język polski, II etap edukacyjny; „doskonali sprawność analizy i interpretacji tekstów kultury” – język polski, III etap edukacyjny; poznaje „wybrane filmy z twórczości polskich reżyserów (np. Krzysztofa Kieślowskiego, Andrzeja Munka, Andrzeja Wajdy, Krzysztofa Zanussiego)” – język polski, IV etap edukacyjny (poziom podstawowy); „analizuje film (...), posługując się podstawowymi pojęciami z zakresu właściwej dziedziny sztuki” – wiedza o kulturze, IV etap edukacyjny¹.

Nawet jeśli nie znajdziemy zapisów wprost odnoszących się do edukacji filmowej w podstawie programowej innych przedmiotów, to przecież z powodzeniem można wykorzystywać film po to, aby w gimnazjum na lekcjach wiedzy o społeczeństwie omawiać takie zagadnienia jak np. prawa człowieka, patriotyzm, mała i wielka ojczyzna, zasady etyczne w życiu publicznym, aby w szkole ponadgimnazjalnej na lekcjach historii, dzięki odpowiednio dobranym filmom dokumentalnym lub fabularnym, młodzież zapoznała się z przyczynami i skutkami Holokaustu, realiami życia społecznego w PRL, przemianami społecznymi, politycznymi i kulturowymi po 1989 r. Film jest też świetnym punktem wyjścia do rozmowy o wartościach, trudnych wyborach i dylematach moralnych, jaką warto prowadzić na zajęciach religii, etyki, filozofii czy godzinach do dyspozycji wychowawcy. Przykłady można mnożyć, są jeszcze przecież lekcje informatyki, dzięki którym młodzież uczy się wyszukiwania, gromadzenia i przetwarzania informacji z różnych źródeł oraz opracowywania obrazy i filmy (np. animowane) czy lekcje plastyki, podczas których uczniowie realizują różnorodne projekty z wykorzystaniem sztuk wizualnych. Nie da się również przecenić roli, jaką powinien odegrać film w procesie nauczania – uczenia się języków obcych czy w pracy nauczyciela – bibliotekarza, przygotowującego uczniów do świadomego i krytycznego odbioru przekazów medialnych.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (DZ. U. z dnia 15 stycznia 2009 r.).

Tak więc obowiązująca podstawa programowa wyznacza edukacji filmowej konkretne miejsce i stwarza przestrzeń do jej aktywnego praktykowania, a zapisy znajdujące się w treściach nauczania – uczenia się wielu przedmiotów zobowiązują nauczycieli do wykorzystywania w toku kształcenia różnorodnych materiałów filmowych.

Edukację filmową w szkole możemy rozpatrywać w dwóch aspektach, organizując proces kształcenia dla filmu i poprzez film. W pierwszym przypadku w centrum zainteresowania znajduje się dzieło filmowe i jego środki wyrazu, dzięki czemu młodzież wzbogaca swoją wiedzę filmoznawczą niezbędną do pogłębionego odczytania filmu oraz doskonalą kompetencje świadomego odbioru tego ważnego tekstu kultury. W drugim – film najczęściej wykorzystywany jest w charakterze kontekstu pomocniczego lub interpretacyjnego, umożliwiającego pełniejsze zrozumienie jakiegoś zjawiska społecznego, wydarzenia historycznego czy utworu literackiego.

Odrębnym sposobem wdrażania edukacji filmowej są zajęcia realizatorskie, podczas których młodzież samodzielnie lub pod opieką nauczyciela przygotowuje krótką animację lub etiudę filmową. Taka forma edukacji filmowej wydaje się szczególnie wartościowa, bowiem uczniowie, pracując nad filmem i uczestnicząc w tego rodzaju projektach, uczą się we współpracy, rozwiązują problemy w twórczy sposób, rozpoznają swój potencjał i przygotowują się do pełnienia różnych ról społecznych. Ponadto opublikowanie filmu np. na stronie internetowej szkoły będzie dla jego autorów źródłem satysfakcji i powodem do dumy.

Edukacja filmowa, jeśli składa się z działań przemyślanych i celowych, powinna być skorelowana z programami nauczania oraz programem wychowawczym klasy i szkoły. Jej treści realizować trzeba zarówno na zajęciach lekcyjnych, jak i pozalekcyjnych, zaś jej formą może być również obóz filmowy (np. „zielona szkoła” z filmem), szkolny dyskusyjny klub filmowy czy filmowy projekt edukacyjny. W wielu szkołach zespoły nauczycieli tworzą innowacje programowo-metodyczne, w których film jako narzędzie edukacyjne odgrywa ważną rolę. W ten sposób powstają klasy medialne, dziennikarskie, filmowe, kulturoznawcze, przygotowujące młodzież do „istnienia w kulturze, do jej twórczego odbioru i kształtowania”².

Wprowadzenie edukacji filmowej do szkoły wymaga jednak spełnienia pewnych warunków. Potrzebni są przede wszystkim nauczyciele zainteresowani filmem, odpowiednio przygotowani od strony merytorycznej i metodycznej, gotowi ciągle poszerzać swoje kompetencje, umiejący pracować w zespole. Ważny jest również dostęp do filmów i materiałów wspierających. W obu przypadkach sytuacja nie wygląda najgorzej. Przede wszystkim w szkołach ponadpodstawowych od kilku lat wdrażany jest projekt Filmoteka Szkolna. Szkoły mogą również skorzystać z propozycji kin, które tworzą programy edukacji filmowej dla różnych etapów kształcenia, uwzględniające wymagania podstawy programowej. Funkcjonują także wartościowe, profesjonalne strony internetowe³, zawierające scenariusze zajęć, wzorcowe analizy filmów, bogactwo artykułów merytorycznych i metodycznych. Nauczyciele odwiedzający te portale, korzystają z ich zasobów bezpłatnie, znajdując wsparcie i wskazówki do dalszej pracy oraz, co szczególnie ważne, zapoznają się z przykładami dobrych praktyk i dzielą się z innymi swoim doświadczeniem. Dla nauczycieli zainteresowanych edukacją filmową przygotowana jest bogata oferta różnego rodzaju form doskonalenia zawodowego, zarówno stacjonarnych jak i zdalnych, opracowana przez instytucje zajmujące się filmem.

Film
w dydaktyce
innych
przedmiotów

Edukacja dla
filmu i poprzez
film

Uczeń
realizatorem
filmowym

Sposoby
wdrażania
edukacji
filmowej

Warunki
niezbędne, by
prowadzić
edukację
filmową

² Bobiński W., *Film fabularny w dydaktyce literatury...* [w:] *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury* (red. Anna Janus-Sitarz), UNIVERSITAS, Kraków 2004, s. 152.

³ Np. www.edukacjafilмова.pl; www.filmotekaszkolna.pl

Edukacja filmowa wymaga również odpowiednich warunków technicznych, ale z tym problemem szkoły sobie radzą coraz lepiej, dysponując często wspaniale wyposażonymi salami audiowizualnymi.

We wszystkich przedsięwzięciach dotyczących edukacji filmowej ważną rolę odgrywa dyrektor. Mają one szansę na powodzenie, jeśli będzie on rozumiał rolę filmu w procesie kształcenia i wspierał innowacyjne rozwiązania metodyczne, jeśli swoim autorytetem uwydatni znaczenie działań podejmowanych przez nauczycieli.

Korzyści płynące z wdrażania edukacji filmowej są niepodważalne. Nauczyciel, wprowadzając w sposób przemyślany i konsekwentny film do praktyki szkolnej, uczy nowocześnie, odpowiadając na zmiany dokonujące się we współczesnym świecie, odchodzi od szkolnej rutyny, stwarza warunki do rozwijania uczniowskich zdolności i pasji, pomaga dzieciom i młodzieży osiągać cele przedmiotowe zapisane w podstawie programowej i skutecznie przygotować się do egzaminów zewnętrznych (bowiem film jest wartościowym tekstem kultury, który mogą przywoływać uczniowie, rozwiązując zadania egzaminacyjne). Ponadto nauczyciel, wdrażając edukację filmową, realizuje także istotne cele wychowawcze, przygotowuje młodzież do funkcjonowania w rzeczywistości pozaszkolnej, wzbogaca ofertę edukacyjną szkoły i zapoznaje uczniów z ważnym dziedzictwem kulturowym. Dzięki edukacji filmowej wspiera się rozwój ucznia i wyzwala jego kreatywność. Wychowanie aktywnego odbiorcy filmów oznacza wychowanie aktywnego i wrażliwego człowieka, który będzie umiał interpretować otaczający go świat.

Danuta Górecka – konsultantka Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, kierownik Pracowni Humanistycznej w tej instytucji, autorka licznych opracowań i scenariuszy zajęć z zakresu edukacji filmowej.